

Söyleşi

Doğu Berlin'in baskıcı yıllarında yaratıcılığıyla dikkat çeken tasarımcı Sabine von Oettingen ve plastik tasarımcı Jürgen Hohmuth

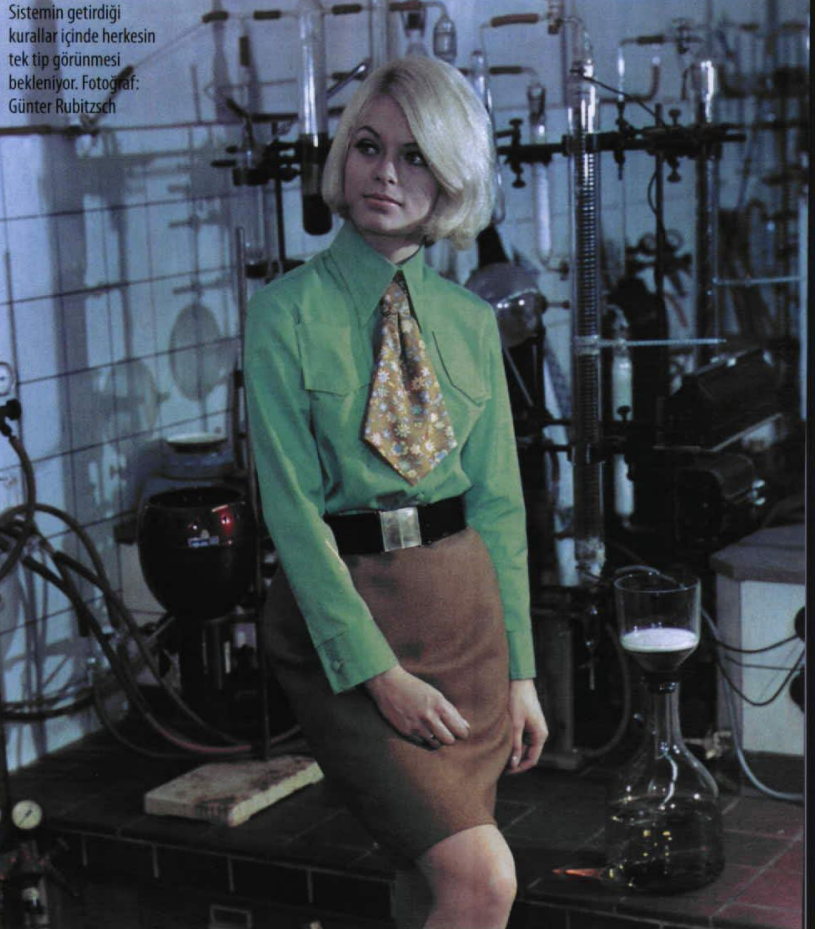
YOLDAŞ MODASI

Yıl 80'ler, yer Doğu Berlin.
Sabine von Oettingen'in, sokak
defilesinde Frank Schäfer.
Fotoğraf: Jürgen Hohmuth

İstanbul Film Festivali'nin bu yılki en renkli ve hüznü belgeseli, Doğu Berlin'de tüm sınırlara ve yasaklara rağmen hayat bulan marjinal sanatçıların yarattığı modayı seyirciyle buluşturuyor. Comrade Couture - Yoldaş Modası'nın bir dönem modellik yapan yönetmeni Marco Wilms, zamanın yoksunluklarına rağmen geçmişi yâd eden moda tutkunlarının gözünden Doğu Berlin'in yasaklı modasını belgeliyor. Eda Göklü ▶

Sistemin getirdiği kurallar içinde herkesin tek tip görünmesi bekleniyor. Fotoğraf: Günter Rubitzsch

“Kafesteki bir kaplan, doğadakinden daha vahşidir!”
Comrade
Couture – Yoldaş

Modası adlı filmin yönetmeni Marco Wilms'in bu söze ekleyeceği birkaç sıfat daha var; 'daha güçlü, daha yırtıcı...' Doğu Berlin'de 80'li yıllar. Berlin Duvarı ya da bir diğer adıyla Utanç Duvarı tüm görkemi ve temsil ettiği engellerle Almanya'yı ikiye böldüğü yıllarda, duvarın ötesinde, kimi zaman yeraltında kendine yaşam alanı bulmaya çalışan gençlerin, moda emektarlarının, sanatçı ruhların yaratıkları hayat, filmin başrolünde. Marco Wilms'in tek yapmaya çalıştığı ise bir zamanlar gençliklerini bu yüksek duvarın gölgesinde geçirenlerin bugünden geçmişe bakışlarını moda ile bağlantılı olarak seyirciye aktarmak.

Moda; 80'lerin Doğu Berlin'ini tanımlayan bir sektör değil. O dönemde, o sınırlar ardındaki her şey gibi, moda da kuralları olan, sistem tarafından kontrol edilen, dikte edilen bir alan. Rejimin öngördüğü beş yıllık plan dâhilinde tasarlanıp herkesi birbirinin benzeri yapmaya yönelik dünyada, moda özel denetimden geçen filmlerle, reklâm ve tanıtım kampanyalarıyla yaratıcılıktan uzak sınırlarda belirleniyor. Aynı yıllarda bir grup genç modacı, model ve yaratıcı isim bir araya gelip gerilla partilerde sıradan materyalleri çılgın yorumlarla meraklısına sunmaktan çekinmiyor. Polisin kol gezdiği sokaklar onların podyumlarına dönüşüyor. Bu sokaklarda punk'lara rastlamak da mümkün, en marjinal tarzlara da. Farklı görünmenin gözüne alınma sebebi olduğu günlerde, Marco Wilms ve sanatçı arkadaşları duş perdelerinden, plastik meyve koruyucularından yeni tasarımlar oluşturup modanın sınır ve yasak tanımaz ruhunu kutlamaya devam ediyorlar. Bazen duvarlar arkasında olmak, yaratıcılığı kışkırtıyor; grinin hâkimiyetine rağmen insan ruhunun kapılarını açıyor. Doğu Berlin de duvara rağmen başkaları gibi olmamak için herkes kendi kişisel tarzını yaratıyor, o tarza sahip çıkıyorlar o dönemde. Bu anlamda Yoldaş Modası, sadece dönemin sokak ruhunu hatırlatan değil herkes gibi gençliği özleyenlerin, özlemlerinin filmi. Filmin yönetmeni Marco Wilms ile İstanbul Film Festivali'nde buluştuk.

Günter Rubitzsch için yazılı Doğu Berlin modası.

FOTOGRAF: BURKAY TEKİN

Sabine von Oettingen'in 80'lerdeki tasarımları bugün müzede saklanıyor. Fotoğraf: Jürgen Hohmuth

Tasarımcı Sabine von Oettingen ve ekibi bir defile sonrasında.

Yaratıcılık baskıya boyun eğmiyor. Fotoğraf: Sven Marquardt

Plastik en kolay bulunan malzeme.

Filmin yönetmeni Marco Wilms, modellik kariyerinin ilk yıllarında.

MARIE CLAIRE: Kariyeriniz nasıl başladı?

MARCO WILMS: Komünist moda için çalışan bir model olarak başladım bundan yirmi yıl kadar önce.

M.C.: Doğu Berlin'de o dönemde modanın içinde olmak, model olmak nasıl bir deneyimdi?

M.W.: Aslında her şey bir rastlantı sonucu gelişti. Doğu Berlin'de bir diskoda keşfedildim. Üzerimde el yapımı bir ceket vardı; deri bir ceket ve bana bir sokak defilesinde modellik yapıp yapamayacağım soruldu. Ne olduğunu anlamamıştım; hatta podyuma çıkana kadar bir modelin nasıl yürümesi gerektiğini dahi bilmiyordum. Sanatla ilgileniyordum ve resim, fotoğraf üzerine eğitim görmek için akademiye girmeye hazırlanıyordum ama dönem zorluydu. Bu yüzden modellik teklifi bana bir anda kaçış planı gibi gelmişti. Doğu Berlin'in içinde bulunduğu sistemden bir tür kaçış gibi. Her ne kadar model olmak ne anlama gelir bilmesem de hemen kabul ettim. Nasıl yürüneceğini anlamak için podyumdaki diğer modellere, özellikle kız modellere baktığımı hatırlıyorum. Bu yüzden de her şeyi yanlış yaptım; bir erkek modelin cool'luğu yoktu üstümde! Yine de ilgi çektim ve eğlendim. Herhalde tasarımcı benden nefret etmişti!

M.C.: Ne kadar süre modellik yaptınız?

M.W.: İki yıl boyunca.

M.C.: Sonrasında?

M.W.: Sonra duvar yıkıldı. Ben Berlin Duvarı yıkılmadan çok önce kaçmıştım; duvarın yıkılacağına dair bir umudumuz yoktu. Duvarın yıkılması bir dönemin de sona erişti demekti. Benim modellik kariyerim de böylece son bulmuş oldu. Artık çok farklı tarzda modeller revaçtaydı; biz daha çok entelektüel model tipindeydik. Uzun saçlar ve gözlüklerle...

M.C.: Tüm o baskı dolu günlerde moda sektörü nasıl kendine yer buluyordu Doğu Berlin'de? Moda filmlerinin gösterildiği programlardan, özel kısa moda filmlerinden söz ediliyor filmde.

M.W.: Her şey komünist parti kontrolündeydi o günlerde. Moda olarak değil ama öncelikle giyim kuşam gerekiyordu ve yönetim herkese nasıl giyinmeleri gerektiğini dikte ediyordu. Her şey örgütlüydü, kontrol altındaydı. Sistem bu anlamda modayı da kontrol etmek ve o alanda da baskı yaratmak istiyordu. Bu yüzden de moda vardı; sektör elindeki ►

Bir dönemin eşcinsel
ikonu model Robert Paris.
Fotoğraf: Sven Marquardt

Yoldaş modasının
örneklerinden...
Fotoğraf: Günter Rubitzsch

**'BİZ DOĞU BERLİNLİLER KENDİ
KİMLİĞİMİZİ, BİZE DAYATILAN
KİMLİĞİ UNUTTUK. ŞİMDİ ARTIK
İSTEDİĞİMİZ KİŞİ OLABİLİRİZ.'**

◀malzemeleri kullanarak halkın nasıl giyineceğine karar veriyordu. Tasarımlar çok kötüydü. Yaratıcılığın çıkış noktası da buradan geliyor zaten; kıyafetler o kadar çirkindi ki moda çekimi yapmakla yükümlü yönetmenler başka bir şeyler yaratmak zorunda kalıyorlardı. Komünizmde beş yıllık planlar dâhilinde tasarım ve üretim yapıldığı için her şey demode ve kötüydü.

M.C.: Komünizmin rengi neydi?

M.W.: Şehir, sokaklar, evler griydi. Bir Alman ressam, zihninde binlerce farklı tonda gri olduğunu söyler; bu biraz da Doğu Almanya'ya özgü bir algıdır çünkü tüm şehir, o şehre dair her şey grinin tonlarındadır. Kıyafetler konusunda ise daha farklı bir renk söz konusuydu; çok bağırان, dikkat çeken, malzemenin plastik oluşundan dolayı göz alan renkler kıyafetlerde kullanılıyordu. Tuhaf bir karışımı ortaya çıkan; çok ucuz ama aynı zamanda çok modern bir materyal ile -bu durumda plastik- onun parlaklığının yanında eski binaların, sokakların solukluğu...

M.C.: O günlerdeki kahramanlarınız, moda dünyasından isimler kimlerdi?

M.W.: Benim aslında tüm kahraman ilan ettiğim arkadaşlarımdan, o dönemin moda dünyasından olan insanlardan çok farklı bir geçmişim var. Onların çoğu entelektüel, eğitilmiş, bohem ailelerden geliyorlar. Bense orta sınıftan gelen biriyim. Onlarla tanıştımda tam anlamıyla şok olmuştum

çünkü o dönemde, içinde yaşamaya zorlandığımız o sistem içerisinde bu denli uçlarda üreten, yaratan birileri olabileceği aklıma gelmemişti. Ben tüm eğitimime rağmen çok asiydim, kolektivism bana hep uzak bir şey kavram olmuştu. Bireyciliği önemsedim hep. Davranışım ve tavrim o sistem için tehlike arz ediyordu. Ama diğer moda kahramanlarıyla tanıştımda başka bir dünyaya tanışmış gibi oldum. Onlar benim gibi sisteme öfkeli değillerdi; sadece yaratıcılıklarını kullanıyor, şovlar düzenliyor, işlerine bakıyorlardı.

M.C.: Filmde eski model, bugün makyaj-saç tasarımcısı Frank Schafer'in etkileyici bir tanımı var; Doğu Berlin'de o günlerde üretmekle ilgili. "Kafesteki bir kaplan doğadakinden daha vahşidir" diye. Herkes tüm sıkıntılara rağmen o dönemin özlemine, ruhunu duyuyor gibi filmde.

M.W.: Bazıları için duvarın yıkılması, kendi yarattıkları gerçekliğin de yıkılması anlamına geldi. Özellikle filmdeki karakterlerden model Robert Paris için öyle oldu; 80'lerin bir eşcinsel ikonuydu. Kendisi eşcinsel miydi bilmiyorum hiçbir zaman eşcinselim demedi ama bir ikonu. O dönemin kapanmasıyla beraber arkadaşlarıyla, kendi çevresiyle olan ilişkisi tamamen değişime uğradı. Duvarın yıkılmasının ardından Hindistan'a gitti, Müslüman oldu, bir Hintli kadınla evlenip aile kurdu. Herkes gibi o da yaşam

tarzını değiştirmek zorunda kaldı. Aslında insanlar her zaman gençlik dönemlerine özlem duyarlar ama benim için durum biraz daha farklı; şimdi her şey ekonomiyle, parayla kontrol ediliyor. Evet; ben de şu anda para kazanmak istiyorum ama Doğu Berlin günlerinde kimse gerçekten parayı dert etmiyordu. O günlerde her yaptığımızı sadece güzel olduğu için, sevdiğimiz için, yaşamı kutlamak için yapıyorduk. Bugün değerler çok değişti. O zamanlar kendimi şimdikinden çok daha özgür hissediyordum. Şimdi sanatımı yapabilmek için paraya ihtiyacım var, başka koşullarda bir yaşam bu.

M.C.: O dönemdeki modayla, bugünkü moda anlayışını karşılaştırdığınızda, ne düşünüyorsunuz?

M.W.: Geçmişte giydiğim hiçbir şeyden, sistemin baskıyla zorla bize giydirmek istediklerinden hiçbir zaman memnun değildim ama tüm o baskı da bizi daha kişisel bir tarz üretmeye zorluyordu. Özgür hissetmeye öylesine açtık ki, normların dışına çıkarak bir şeyler yapmak, farklı görünmek ruhumuza iyi geliyordu ve o şekilde kendimize benzerlerin dikkatini çekip onlarla bir araya da gelebiliyorduk. Şimdi ise küreselleşme hissini tabii ki çok seviyorum; eğer temelinizi kaybederseniz, nereden geldiğinizi unutursanız her yere uyum sağlayabilirsiniz. Biz Doğu Berlinliler kendi kimliğimizi, bize dayatılan kimliği kaybettik. Şimdi istediğimiz kişi olabiliriz. ■